

FÖRORD

Denna bok avser att ge en enkel beskrivning av och förklaring till den entreprenadförsäkring som en entreprenör tecknar i enlighet med byggsektorns standardavtal AB och ABT. Boken är avsedd att användas som ett kursmaterial eller som en handbok vid upphandling eller skadereglering.

Att förklara hur ett försäkringsskydd ser ut och vad som står i olika försäkringsvillkor är normalt ingen lätt uppgift. Därför har jag valt att med hjälp av frågor och svar försöka uppnå en slags grundläggande förståelse av det försäkringsskydd som entreprenören enligt nämnda standardavtal är skyldig att teckna. I anslutning till frågorna och svaren finns i flera fall fördjupande kommentarer, exempel och illustrationer i syfte att ytterligare beskriva försäkringsskyddet. I inledningen förklaras de termer som återkommande används i texten. Bokens format och syfte medger endast referenser i begränsad omfattning till litteratur och rättspraxis.

Den av Bygandets Kontraktskommitté BKK antagna ”minimiofattningen” utgör i denna bok stommen för genomgången av försäkringsskyddet i entreprenadförsäkringen. I anslutning till denna genomgång kommenteras olika försäkringsvillkor. Kommentarer är av praktiska skäl begränsade till att avse entreprenadförsäkringar i försäkringsbolagen If Skadeförsäkring, Länsförsäkringar, Moderna Försäkringar och Trygg-Hansa. För värdefullt arbete med att förse mig med dessa bolags villkor i ämnet vill jag framföra mitt varmaste tack till Sara Berglund (If), Lars Johnson (LFAB), Annica Ragnarsson (Moderna) och Håkan Hedin (Trygg-Hansa).

Helgesta-Näsby den 15 augusti 2017

Harald Ullman

INNEHÅLL

FÖRORD 3

1 ALLMÄNT OM FÖRSÄKRING 8

Försäkringsavtalet 8

Försäkringsavtalets ingående 8

Försäkringsavtalets beståndsdelar 8

De försäkrade 8

Försäkringstiden 9

Försäkringsformer 9

Försäkringskategorier 9

Vem ska teckna försäkring mot skada vid utförande av en entreprenad? 10

Den bakomliggande försäkringsavtalslagen (FAL) 11

Upplynings- och anmälningsplikt 11

Säkerhetsföreskrifter 11

Räddningsplikt 11

Termer och begrepp som används i denna bok 12

Försäkringsplikt 17

2 FRÅGOR OM FÖRSÄKRINGAR 20

Allmänna frågor om byggförsäkringar för företag 20

Fastighetsförsäkring 24

Allriskförsäkring 26

Vad är försäkrat i allriskförsäkringen? 26

Skada på beställarens egendom 28

För vem gäller försäkringen? 33

Var gäller försäkringen? 36

Under vilken tid gäller försäkringen? 38

Försäkrat intresse och försäkrad egendom 49

Oförsedd skada 50

Allriskförsäkringens undantag 53

”Leverantörsgarantiundantaget” 60

Försäkringsskydd för hjälpmedel 64

Felaktigt arbete och felaktigt material 65

Försäkrad egendom 71

Försäkringsbeviset 73

	Allmänna frågor om säkerhetsföreskrifter	77
	Säkerhetsföreskrifter för Heta arbeten	77
	Säkerhetsföreskrifter för våta arbeten	82
	Säkerhetsföreskrifter vid stöld och inbrott	83
	Avbrottsförsäkring	84
	Ansvarsförsäkring	89
	För vem gäller försäkringen?	89
	När i tiden gäller ansvarsförsäkringen?	89
	Vad som är försäkrat i ansvarsförsäkringen	91
	Försäkringsbolagets åtaganden	92
	Ansvarsförsäkringens relation till allriskförsäkringen	95
	Personskador som är arbetsskador	96
	Miljöskada (inkl. byggherreansvaret)	98
	Skydd vid skada på Entreprenaden/arbeten	101
	Skydd vid skada på omhändertagen egendom	102
	Allmänna undantag, självrisk och försäkringsbelopp	105
3	MINIMIOMFATTNINGEN	108
	Minimiomfattningen exklusive försäkringsbeviset	108
	Försäkringsbeviset	111
	Självrisk	116
4	SKADEREGLERING	118
	Allmänna frågor	118
	Försäkringsbolagets roll	119
	Skadeanmälan	120
	Skadeersättning	121
5	ENTREPRENADAVTALET (AB 04 OCH ABT 06) OCH SAMSPELET MED FÖRSÄKRING	126
	Olika ansvarsformer och försäkring	126
	Ansvarstiden enligt 4 kap. 7 §	127
	Entreprenörens ansvar under entreprenadtiden enligt 5 kap. 1 §	128
	Ansvaret för följdskada enligt 5 kap. 11 §	129
	Försäkring enligt AB 5 kap. 22 § (i ABT 5 kap. 23 §)	133
	AMAF 2012	136
6	DUBBELFÖRSÄKRING	146
	Allmänna frågor om dubbelförsäkring i entreprenadförhållanden	146
	Försäkringsvillkoren	147
	Dubbelförsäkringsöverenskommelsen (DÖ)	149
	Dubbelförsäkring när DÖ inte kan tillämpas	158

7 REGRESS 160

Regressrätt 160

Regressöverenskommelsen (RÖ) 160

LITTERATURFÖRTECKNING 166

BILAGOR

Bilaga 1. Minimifattningen AB/ABT 168

Bilaga 2. Basomfattning för konsultansvarsförsäkring enligt ABK 09 179

Bilaga 3. Minimifattning enligt ABA 99 183

Bilaga 4. Regressöverenskommelsen (RÖ) 191

Bilaga 5. Dubbelförsäkringsöverenskommelsen (DÖ) 194

Bilaga 6. Säkerhetsregler för Heta arbeten 198

Bilaga 7. Tillstånd/Kontrollista Heta arbeten 201

Bilaga 8. Branschregler för fuktsäkerhet 202

Bilaga 9. Allriskförsäkring för lokaliserings-, åtkomst- och återställande-kostnader 209

SAKREGISTER 211

ALLMÄNT OM FÖRSÄKRING

Försäkringsavtalet

Försäkringsavtalets ingående

Ett försäkringsavtal träffas genom att en försäkringstagare tecknar en försäkring hos en försäkringsgivare. Försäkringstagaren blir genom försäkringsavtalet försäkrad mot de risker som försäkringen gäller för. I försäkringsavtalet åtar sig försäkringsgivaren, i fortsättningen kallad försäkringsbolaget, att betala ersättning för sådan skada som uppkommit när en risk som försäkringen täcker har realiserats.

Försäkringsavtalets beståndsdelar

Ett försäkringsavtal består i huvudsak av försäkringsbrevet och försäkringsvillkoren.

Försäkringsbrevet är den kontraktshandling som innehåller grundläggande uppgifter om försäkringstagaren, avtalad premie, försäkringsbelopp, självrisker, försäkringsställen (dvs. på vilka ställen som verksamheten bedrivs), vilka försäkringsvillkor som avtalats etc.

Försäkringsvillkoren indelas i *Allmänna villkor* och *Särskilda villkor*. De allmänna villkoren beskriver försäkringens grundskydd. De särskilda villkoren utvidgar eller begränsar detta grundskydd och syftar till att anpassa försäkringsskyddet på ett ändamålsenligt sätt till försäkringstagarens specifika verksamhetsrisker.

De försäkrade

De försäkrade i ett försäkringsavtal är försäkringstagaren och andra personer – fysiska eller juridiska – som anges i försäkringsbrevet eller i villkoren. En person som har förmånen av att vara skyddad av en försäkring som en försäkringstagare tecknat kallas *Medförsäkrad*. Exempel på medförsäkrade är personer i samma hushåll som försäkringstagaren (vid hemförsäkring), kunder till en företagare som hyrt ut egendom till denne (vid företagsförsäkring) eller en byggherre som anlitat en entreprenör (vid entreprenadförsäkring).

Var och en av de medförsäkrade kan anlita försäkringen för sitt försäkrade intresse. De kan vända sig till försäkringsbolaget utan att försäkringstagaren behöver medverka.

Försäkringstiden

Försäkringstiden för försäkringsavtal är som regel ett år. Avtalet förnyas genom att försäkringstagaren betalar den premie som försäkringsbolaget aviserat. En sådan försäkring kallas *Årsförsäkring*.

Vid större projekt kan det vara rationellt att istället för en årsförsäkring teckna en *Projektförsäkring* som enbart gäller för projektriskena och som betalas med en engångspremie. Försäkringen tecknas av någon av avtalsparterna i projektet, t.ex. den totalentreprenör som byggherren anlitat för projektets genomförande. Projektförsäkringens försäkringstid anges i försäkringsbrevet.

Försäkringsformer

Inom sakförsäkring finns det flera olika försäkringsformer. I grova drag kan man dela in försäkringsformerna i följande tre kategorier.

Egendomsförsäkring täcker risken för *Egendomsskada* på den försäkrade egendomen. Exempel på eigendomsförsäkring är brandförsäkring, vattenskadeförsäkring och allriskförsäkring.

Avbrottsförsäkring omfattar risken för *Avbrottskada*, som regel om den uppkommit till följd av en inträffad eigendomsskada. Exempel på avbrottsförsäkring är det avbrottsmoment som ingår som standard i företagsförsäkringen samt hyresförlustmomentet i fastighetsförsäkringen.

Ansvarsförsäkring ger skydd vid skadeståndskrav genom att lämna ersättning för *Ansvarsskada* som den försäkrade enligt gällande skadeståndsrätt är skyldig att betala.

Försäkringskategorier

I denna bok kommer försäkringsskyddet i de vanligaste sakförsäkringarna att behandlas. Vanligast är följande fyra så kallade *Paketförsäkringar*:

1. *Villa/hemförsäkringen* tecknas av privatpersoner och omfattar bl.a. eigendomsskada och ansvarsskada.
2. *Fastighetsförsäkringen* tecknas av fastighetsägare och omfattar bl.a. eigendomsskada, avbrottskada och ansvarsskada.
3. *Företagsförsäkringen* tecknas av företagare och omfattar bl.a. eigendomsskada, avbrottskada och ansvarsskada.

4. *Entreprenadförsäkringen* tecknas av ett entreprenad- eller montageföretag och omfattar bland annat egendomsskada och ansvarsskada till följd av verksamhet på arbetsområde.

Följande *separata försäkringar* är också av intresse när det gäller sakförsäkring:

1. *Maskinförsäkringen* gäller för plötslig och oförutsedd skada på försäkrade maskiner och maskinerier och tecknas oftast av maskinens ägare.
2. *Försäkring av befintlig egendom* tecknas av en entreprenör (om skyddet inte redan ingår i entreprenadförsäkringens grundskydd) och gäller för sådan byggherrens egendom som finns på eller i anslutning till ett arbetsområde.

Vem ska teckna försäkring mot skada vid utförande av en entreprenad?

Det är ägaren av den egendom som riskerar att skadas som har lättast att teckna en försäkring och som regel också erbjuder det bästa försäkringsskyddet. För att en ägare ska vara säker på att vara ekonomiskt garderad mot följderna av skada på sin egendom bör ägaren teckna en egendomsförsäkring. Att som ägare helt vara beroende av att någon annan tecknar ett försäkringsskydd brukar inte vara tillrådligt. Särskilt gäller det om det är en ansvarsförsäkring som annan ska teckna. I sådant fall kan bedömningen från försäkringsbolagets sida av om den som orsakat skadan ådragit sig skadeståndsskyldighet göra tillgången till skyddet osäkert.

Även det skälet att egendomsförsäkringen som regel lämnar ersättning enligt nyvärdesprincipen medan ansvarsförsäkringen betalar skada på basis av dagsvärdesprincipen, talar för att man i valet mellan egendomsförsäkring och ansvarsförsäkring bör välja egendomsförsäkring.

Att ägaren endast genom att teckna egen försäkring kan vara fullt förvissad om ett fullständigt försäkringsskydd hindrar inte att ägaren ålägger en entreprenör att i mesta möjliga utsträckning teckna försäkringar för de förekommande projektriskena. Genom att en inträffad skada belastar entreprenörens försäkringar får entreprenören ett gott incitament att undvika de kostnader som ett skadefall kan medföra för entreprenören, såsom självrisk och förhöjd premie. Principen att entreprenören åläggs en försäkringsplikt gentemot beställaren är sedan länge etablerad i byggsektorns standardavtal AB och ABT.¹

För att få bekräftat att en entreprenör verkligen har de försäkringar han har åtagit sig att teckna bör entreprenören anmodas att visa upp ett försäkringsbevis som hans försäkringsbolag utfärdar.

¹ Se AB 04 5 kap. 22 § och ABT 06 5 kap. 23 §.

Den bakomliggande försäkringsavtalslagen (FAL)

De försäkringar som behandlas i denna bok har det gemensamt att de utformas och tillämpas inom ramen för 2005 års försäkringsavtalslag, förkortad FAL. Flera av FAL:s bestämmelser är tvingande vilket innebär att de ovillkorligen ska följas. Här följer några exempel på tvingande bestämmelser av betydelse för byggprojekt.

Upplysnings- och anmälningsplikt

Enligt 4 kap. 1 och 3 §§ samt 8 kap. 11 och 12 §§ FAL är den som ska teckna en försäkring, t.ex. en villaförsäkring eller en fastighetsförsäkring, eller redan har en gällande försäkring, skyldig att upplysa försäkringsbolaget om sina projektplaner så att försäkringsbolaget får möjlighet att beakta de speciella skaderisker som byggprojektet kan medföra. Försäkringsbolaget kan efter en sådan upplysning behöva göra ändringar i försäkringsavtalet genom att höja premien eller självriskan och införa särskilda säkerhetsföreskrifter eller andra omfattningsbegränsningar.

Den som försummar att upplysa sitt försäkringsbolag om den riskökning som ett byggprojekt medför kan räkna med att en inträffad skada med anledning av projektet ersätts endast delvis eller till och med inte alls.

Säkerhetsföreskrifter

Enligt FAL har försäkringsbolaget rätt att ålägga den försäkrade skyldigheten att iaktta säkerhetsföreskrifter som har skadeförebyggande syfte. Försäkringsvillkoren innehåller säkerhetsföreskrifter som särskilt riktar in sig på risken för brandskada, vattenskada och stöldskada. Belysande exempel är föreskrifter om kompetenskrav och försiktighetsåtgärder vid brandfarliga Heta arbeten, krav på att VVS-installationer ska utföras i enlighet med reglerna för Säkra Vatten samt att stöldbegärliga verktyg ska låsas in på ett betryggande sätt.

Om entreprenören, som ska tillse att säkerhetsföreskrifterna följs, försummar sin uppgift så att försäkrad egendom skadas, kan det medföra att den skadade egendomens ägare får reducerad skadeersättning. För att undvika sådana följder bör en beställare av en entreprenad noga kontrollera att entreprenören iakttar försäkringsvillkorens säkerhetsföreskrifter.

Räddningsplikt

Om en skada är omedelbart förestående är den försäkrade efter förmåga skyldig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att hindra att skadan inträffar eller att

begränsa den inträffade skadans verkningar.

Försummas denna räddningsplikt kan skadeersättningen reduceras av försäkringsbolaget.

Termer och begrepp som används i denna bok

I det följande förklaras innebörden i de försäkringstermer och entreprenadjuridiska begrepp som återkommande används i denna bok.

Aeg-tiden

En förkortning i denna bok av ansvarstiden efter garantitiden.

Allriskförsäkring

Allriskförsäkring för entreprenadverksamhet täcker oförutsedd fysisk skada på främst arbeten och hjälpmedel och ibland även befintlig egendom som tillhör beställare. Försäkringsskyddet kan mot premietillägg utvidgas på olika sätt.

Ansvarsförsäkring

Ansvarsförsäkring för entreprenadverksamhet skyddar en entreprenör vid skadeståndskrav enligt entreprenadavtalet eller annars gällande skadeståndsrätt. Försäkringsskyddet kan mot premietillägg utvidgas på olika sätt, exempelvis genom byggherreansvarsförsäkring och förhöjt fribelopp för omhändertagen egendom.

Ansvarstiden

De tio år från entreprenadens godkännande under vilka entreprenören har ett ansvar gentemot beställaren. Ansvarstiden anges i 4 kap. 7 § AB 04 och ABT 06.

Arbeten

Arbeten är en objekttyp i entreprenadförsäkringen och avser enligt minimiomfattningen egendom och arbetsprestationer samt egendom av förbrukningskaraktär ingående i den försäkrades avtalade åtaganden. I arbeten ingår även egendom och arbetsprestationer som beställaren tillhandahåller. Till arbeten räknas inte befintlig egendom som berörs av åtgärd för fullgörande av avtalat åtagande och inte heller hjälpmedel.

Arbetsområde

Med arbetsområde avses enligt minimiomfattningen område som står till försäkrad entreprenörs disposition för utförande av avtalat åtagande. Som arbetsområde räknas inte den försäkrades ordinarie försäkringsställen, t.ex. kontor, verkstäder eller förråd.

Befintlig egendom

Befintlig egendom är en objekttyp i entreprenadförsäkringen och avser enligt minimiomfattningen byggherren tillhörig egendom inom eller i direkt anslutning till arbetsområde. Termen förekommer även i kombination med egendom som tillhör nyttjanderättshavare.

Beställare

Entreprenörens motpart i entreprenadavtalet och uppdragsgivare.

Byggherre

Med byggherre avses enligt minimiomfattningen den ägare eller brukare av fastighet för vars räkning arbeten utförs.²

Byggherreansvar

Med byggherreansvar avses byggherrens ansvar för miljökada enligt 32 kap. miljöbalken.

Byggherreansvarsförsäkring

Med byggherreansvarsförsäkring avses det försäkringsskydd för byggherreansvar som hör till ansvarsförsäkringen. Försäkringsskyddet erhålls på två olika sätt, antingen i ansvarsförsäkringens grundskydd eller genom att ett tilläggs-skydd tecknas.

Dubbelförsäkring

Med dubbelförsäkring avses att två eller flera försäkringar täcker samma intresse. Se närmare i 6 kap. 4 § FAL.

Dubbelförsäkringsöverenskommelsen (DÖ)

Försäkringsbolagen har genom DÖ enats om att behandla de vanliga dubbelförsäkringssituationerna så att endast en av de dubbelförsäkrade betalar skadan fullt och slutligt. I motsats till vad som gäller enligt 6 kap. 4 § FAL betalas den dubbelförsäkrade skadan ur en enda försäkring, dvs. den försäkring som enligt innehållet i DÖ utpekats som ”primär”.

Överenskommelsen träffades år 1978 och reviderades senast år 2005. På branschorganisationen Svensk Försäkrings hemsida finns överenskommelsen och en förteckning över vilka försäkringsbolag som är anslutna till den.

Texten till DÖ och förteckningen finns i Bilaga 5. DÖ behandlas nedan i kapitel 6.

Entreprenadförsäkring

Entreprenadförsäkringen är en paketförsäkring som består av en kombination av olika grundvillkor som en entreprenör också kan teckna separat. I denna bok behandlas enbart grundvillkoren för allriskförsäkring, avbrottsförsäkring och ansvarsförsäkring.

² Se AB 04 5 kap. 22 § och ABT 06 5 kap. 23 §.

Entreprenör

Beställarens motpart i entreprenadavtalet och uppdragstagare.

FAL

FAL är en förkortning av försäkringsavtalslagen (2005:104).

Fastighetsförsäkring

Med fastighetsförsäkring avses en försäkring som tecknas av en fastighetsägare i egenskap av rörelseidkare.

Försäkringsbelopp

Försäkringsbeloppet är det i försäkringsvillkoren eller i försäkringsbrevet angivna maximala skadeersättningsbeloppet.

Vid vissa i försäkringsvillkoren angivna utpekade skadehändelser gäller försäkringen med ett reducerat försäkringsbelopp.

I ansvarsförsäkringen anges även ett försäkringsbelopp som gäller för samtliga under försäkringsåret eller försäkringstiden inträffade skador.

Försäkringsbevis

Försäkringsbevis utfärdas av försäkringsbolag på försäkringstagarens begäran för att intyga att det i beviset beskrivna försäkringsskyddet tecknats och är i kraft. I försäkringsbevis som avser entreprenadförsäkring intygas även att försäkringsvillkoren uppfyller minimiomfattningens skyddskrav.

Försäkringsbrevet

Försäkringsbrevet är försäkringstagarens skriftliga kontrakt med försäkringsbolaget där alla uppgifter lämnas om försäkringsavtalets innehåll. I detta dokument anges bl.a. försäkrad verksamhet, försäkrad egendom, försäkringstiden, försäkringsställe, försäkringsbelopp, vilka försäkringsvillkor som avtalats, vilka företag som är medförsäkrade, premie och självrisk.

Försäkringstid

Med försäkringstid avses försäkringsavtalets giltighetstid. Försäkringstiden anges i försäkringsbrevet och är oftast 12 månader.³

Försäkringsvillkoren

Varje försäkringsbolag har egna försäkringsvillkor för sakförsäkring som i detalj beskriver omfattningen av det avtalade försäkringsskyddet.⁴

Garantitid

Men garantitid avses den närmaste tiden efter entreprenadens godkännande – i utgångsläget två eller fem år – under vilken entreprenören ansvarar för fel och

³ Vid avtalsbrott, exempelvis genom dröjsmål med premiebetalning, kan försäkringsbolagets ansvar under försäkringstiden tillfälligt eller definitivt upphöra.

⁴ Av kostnadsskäl är det vanligt att ett försäkringsbolag inte överlämnar försäkringsvillkoren till försäkringstagarna utan istället föreslår att villkor laddas ned från bolagets hemsida.